

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Claudii Fleurii Abbatis Historia Ecclesiastica

Ab anno Christi 1624. usque ad annum 1627

Fleury, Claude

August. Vind. [u.a.], 1778

VD18 90118863

§. 92. Censura latina sub nomine Cleri Gallicani evulgata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-67369](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-67369)

verum Talonus Præses & Curia Pa-
 tres hanc eorum petitionem rejecerunt, Sæc. XVII.
A. C. 1625.
 insuperhabita oppositione Cardinalis
 Rupifucaldi, quem Duvallius Sorbo-
 næ Doctor Societati addictissimum red-
 didit. Postquam igitur propter hanc
 censuram diu acriterque Clerum inter
 & Curiam decertatum fuerat, Rex in
 sanctiore suo Senatu rem componere
 studuit, ac *Ordini statuique Ecclesiastico*
veram suam dignitatem, simulque suis Cu-
riis debitam asserturus auctoritatem, litem
 ad se summo jure evocavit, ac contra
 hanc censuram scripta divulgare inhi-
 bens, Parlamento silentium indixit,
 id petente Nuntio Apostolicæ Sedis,
 cujus negotium præcipue hac in con-
 troversia agebatur: Auxitanus tamen
 & Andegavensis Episcopi coram Regio
 Procuratore rursus comparere jubeban-
 tur, ceteris proximo Paschate ad suas
 Diæceses reverti jussis.

§. XCII.

*Censura latina sub nomine Cleri Gal-
licani evulgata.*

Jam supra meminimus, quod Rupi-
 focaldius & Valeta Cardinales, quin-
 que Archiepiscopi & viginti quatuor
 Episcopi in suo conventu apud Sanctam
 Genosavam habito palam contestati sint,
 quod

T 3

*Ex Biblio-
theca: Sor-
bonic. fol. 6.
& 76.*

Sæc. XVII. quod ipsis insciis quidam sermo ex mandato Cleri Gallicani typis editus, divulgatus fuerit: Porro solemniter huic Præfulum declarationi Carnotensis, Sueffionensis & Avrincensis non subscribere, donec ceteri tres propositiones nuper memoratas suo quoque chirographo firmarint: Lubet jam hanc ipsam orationem nostræ Historiæ inferere, eoquod integra illius copia nonnullæ ægerrime haberi, aliunde vero, etsi prolixior, ad dilucidandam hanc Cleri & Curiã controversiam, & ad integra ejusdem acta, quorum memoriam ad posterum transferri tum sedulo prohibita erat, plurimum conferre videatur: Illius autem tenor est sequens: *Cardinalium Archiepiscoporum, Episcoporum, ceterorumque, qui ex universis Regni Provinciis, Ecclesiasticis Comitibus intersuerunt de Anonymis quibusdam & famosissimis libellis Sententia. Cum Ecclesiasticis totius Regni Comitibus, in civitate Parisiensi, de rebus Ordinis nostri consuleremus, Liber ad nos perlatus fuit (Admonitio ad Regem titulus erat) qui sine Authoris nomine editus, eo potissimum dicebatur spectari, ut improbo Regis Consilio, ejus auctoritatem minueret, Majestatem deprimeret, Optimates ad dissidentiam, populum ad Seditionem concitaret; & unacum Mysteriis politicis, quæ ab eadem officina prodierunt,* Gallia

Gallicæ perniciem, & excidium moliretur. Sær. XVII.
 His itaque semel atque iterum accurate A.C. 1625.
 perlectis, primo quidem indoluimus, in
 tantum conualuisse nefariorum hominum ne-
 quitiam, ut qui in Reges nostros antea par-
 ricidarum manus impulerant, iidem ipsi in
 Successoris famam, & Securitatem atro-
 cissimum stylum exerçant. Deinde cum vi-
 deremus egregium illum admonitorem, sub-
 dolo Catholicæ Religionis obtentu contra
 Salutem Regis, Regnique tranquillitatem,
 grassari, nostrarumque esse partium ducere-
 mus, providere non solum, ne Germana
 Religio pessum eat, sed etiam ne falsa præ-
 textu pietatis irrepat, obviam eundem pe-
 riculo putavimus. Quamvis enim oratione
 blanda, & ad modestiam primum composi-
 ta, venenum occultet, humilitatem profi-
 teatur, charitatem ambitiose jactet, Theo-
 logiam præ se ferat, se pacis authorem pro-
 nuntiet, ut speciosis nominibus, facilius in-
 cautis mentibus illabatur, monemus non
 aliter, vel ab ipso limine, considerandum,
 quam Medicos, quorum tituli remedia ha-
 bent, pyxides venena. Quis enim ex liber-
 tate Theologum; ex ficta charitate civem;
 ex simulata pietate, amicum; ex fucatis
 blanditiis, Regi subditum non putasset?
 nisi postea, dum tam libere contra Regiam
 Majestatem debacchatur, judicasset reperiri
 non posse in subdito tantam superbiam, ut
 Regem accuset; in amico tam virulentam

Sæc. XVII. acerbitatem, ut imprecetur: in civem tam
A. C. 1625. atrocem perfidiam, ut patriæ quærat ex-
 cidium; in Theologo tam putidam ar-
 rogantiam, ut Principum, rerum publica-
 rum, belli pacisque jura ad sui sensus tri-
 tinam revocet, expendat, probet, impro-
 bet, in Reges denique ipsos imperium exer-
 ceat. Hostem itaque esse deprehendimus,
 non pacis interpretem, sed Seditionis bu-
 cinatorem, & ubique Regiæ Majestatis pro-
 phanatorem; qui non ut Regem admonet,
 sed ut universum Regnum commoveat, &
 incendat, facem in Vulgus emittit: cui
 tanto impensius a nobis est obfistendum,
 quanto magis eniti decet, ne Religioni
 mulatæ prætextu quidquam adversus pa-
 ram, & insucatam pietatem, quod in pu-
 blicæ pacis, & Domesticæ tranquillitatis
 damnum vertat, civium animis imprimatur.
 Jam enim antea sæpe comperimus, esse
 esse grassatoribus illis impiis consuetudinem,
 ut cum perniciem aliquam Regno molire-
 tur, signa sui motus eventilatis chartæ
 præmittant; uti serpens quod vibrata ca-
 pite viri parat, sibilo prænuntiat: ne-
 xius austri flatus, pestem, quam ciet, re-
 tecedat; crispatur leviter mare, & sentit
 se moveri, antequam in fluctus assurgat:
 ita gladiatorum Licentia linguæ temeritas
 præludit: quæ postquam Principum paci-
 tiam contumaci sermone tentavit, ad per-
 duellionem audacior erumpit. Quare, ut
 Galli

Gallici nominis hostes frustra se laborare Sæc. XVII. A. C. 1625.
 fiant, dum Regis constantiam laceſſunt,
 & populi fidem ſollicitant, placuit, una-
 nimi totius ſacri Ordinis conſenſu profiteri,
 quid nos de hujusmodi contumeliis ſentire-
 mus, & quid aliis ſentiendum præſcribe-
 remus. Quod quidem ut facilius præſtari
 poſſit, haud abs re videtur, hominis Con-
 ſilium, & paræneſeos (egregiæ ſcilicet)
 epitomen paucis comprehendere.

Primo quidem ut inſidias quasdam fa-
 ceret auribus, ſe civem, ſe Theologum, &
 belli diſſuaſorem adventare profitetur, de-
 inde pericula fingit inextricabilia, tragicos
 eventus ominatur, & qua eſt temeritate,
 minatur: Creſcit audacia, arma Regis dam-
 nat injuſtiticæ: fœdera impietatis, Conſi-
 lium perfidiæ; Regni optimates, perduel-
 lionis. Ubi in nos virus evomuit, excur-
 rit ad exteros. Veneto Senatui exprobrat
 Atheiſmum; Sabaudis levitatem, & ava-
 ritiam: Reliquos omnes fœderatos ſuſpi-
 cione perſundit: putares in orbem Cenſu-
 ram exercere. Rurſus cum ſe latius diſſu-
 dit maledicendis Licentia, ad nos redit:
 illatas a Calviniftis contra Lutheranos in
 Germania clades Gallo adſcribit, & qua
 eſt impudentia Regem pro famulitio Dia-
 boli pugnare contendit. Poſtremo (o par-
 ricidium) Clementiſſimo, Juſtiſſimo, Re-
 ligioſiſſimo Regi, quod fœderatis periclitan-
 tibus, obſeſſis, exulibus, afflictiſ, pro jure

Sæc. XVII. gentium opem serat, (horremus elogio)

A. C. 1625. damnationis æternæ minas intentat: Hac

sunt præcipua tela, ne dicamus omnia, quibus Regem Regnumque petit, hæc Convitia, quibus Sanctissimam Rempublicam, & Catholicos Principes insectatur. Quo quidem, ut retunderentur, promptius fortasse fuisset negligere, quam objecto veritatis clypeo excipere: nisi quis Silentium in Conscientiam verteret; & quoniam in Religione turpiter aucupium quærit, quo Principum Majestatem in contemptum adducat, æquum est, ut quæ Christiana Religio de Regum autoritate credenda proponit, citra fucum adulationis aut detractionis invidiam aperiatur.

Reges a Deo esse, præter publicum omnium gentium atque Sæculorum consensum, etiam Prophetæ denuntiant, Apostoli confirmant, Martyres confitentur, neque tantum a Deo, sed etiam Deos. Quod quidem non servilis Ethnicorum assentatio in gratiæ Lenocinium effinxit: Sed ipsorum veritas in ipsis Sacrorum Codicum oraculis tam aperte declaravit, ut negare sine blasphemia; dubitare, sine sacrilegio nemo possit. Dii itaque qui vocantur, consequuntur, ut sint, non essentia quidem, sed facultate non natura, sed gratia: non ad perpetuum, sed ad tempus: utpote qui in terris, Dii optimi Maximi vice fungantur, & ipsorum imaginem, Majestatis imitatione mortali

oculis exhibeant. Nemo est enim adeo Sæc. XVII.
 plumbeæ mentis, qui cum eum intuetur, A. C. 1625.
 cujus nutu tot hominum millia prodeunt
 in aciem, tot manus ferrum stringunt ad
 vindictam, aut comprimunt ad veniam,
 qui nobilitatem obscuris, egenis ubertatem,
 exulibus patriam, afflictis perfugium,
 & quibus libuerit, felicitatem impertiantur:
 qui denique suorum omnium fortunas,
 vitam necemque in manu habeat:
 Nemo est, inquam: qui non eum aliquid
 supra mortalitatem esse Deo proximum
 aut simile suspicetur, credat, cogitet.
 Quibus enim Deus potestatem suam communicavit,
 iisdem majestatis sue partem, quæ
 saluberrima est imperii tutela, non denegavit;
 ut populos sibi subditos non tam armorum
 terrore ad parendum coegerent, quam ut
 impressa eorum animis, quasi divinæ
 Majestatis veneratione in obsequio
 benigne continerent.

Nihil enim est ad communem omnium
 felicitatem accomodatius, nihil ad publicam
 tranquillitatem utilius, quam si subditi,
 quibus parendi necessitatem divina
 voluntas imposuit, Præpositis atque
 Magistratibus citra tergiversationem obtemperent.
 Id enim natura non solum hominum
 ingeniis iniecit, sed etiam belluarum
 sensibus ingenuit, ut antecedentes sequantur
 Duces, Regibus suis obediant, & pro eorum
 salute sollicitas excubias agant.

Ari-

Sæc. XVII. *Apiculæ Regem Domi colunt, foris ambiunt, volentem stipant, vacillantem succiunt, laborantem sustinent, deficientem humeris imponunt, periclitantem etiam vitæ dispendio protegunt. Adeo naturæ leges firmæ validæque sunt, ut quæ hominum consensu vigent, animalium institutis comprobentur. Nam si ab hominibus his, qui vel prudentia, vel auctoritate in rebus publicis optime constituta floruerunt, exempla petamus & Consilia intelligemus profecto, nihil esse tam aptum ad jus conditionemque naturæ, quam imperium, sine quo nec domus ulla, nec civitas, nec gens, nec universorum hominum genus stare, nec rerum naturam vivere, nec ipse mundus potest; tamque præcipere, quam imperare utile est, & præcipua siquidem, vel potius omnis imperii vis in Consensu obedientium sita est. Si enim subditis Regum statuta liceret contempnere; quænam esset Magistratum auctoritas? si non probare, quæ Principum potestas? si condemnare, quæ rerum publicarum securitas? Ruerent in Domibus Servi, in Patronos clientes, in Parentibus Liberi; & omnis civilis status disciplina pessum iret, privatæ Domus discordiis, seditionibus urbes, Provinciæ rapinis, omnia tumultu flagrarent: Gentium imperia corruerent, & in pristinum chaos cuncta reciderent, si major numerus excusso imperio*

corum jugo omnia sui juris faceret. Quæ- Sæc. XVII.
nam enim spes esset eum juste imperare A.C. 1625.
posse, qui ne prudenter quidem parere
possit?

Quare illud ipsum, quod lex humana non permittit: divina vetat; dum fraudem omnem atque contradictionem servis erga Dominos prohibet. Quid ergo si iniqui fuerint? absit, ut cujusquam impotentiam, libidinem & injustitiam probemus. Sed si sensum Scripturæ quæris, nulla ex parte rebellandi Consilium habemus, salva Religione parendi præceptum habemus: quamvis fortunas eripiat, libertatem tollat, Servitio premat, & quæcunque Deus postulantibus Regem futura denuntiat, in suorum ruina meditetur, tamen parendum est Regi quantumvis discolo; quia Deus eum instituit. Parendum est Domino, quantumvis molesto; quia Deus, cum talem eum futurum prævideret, nihilominus præposuit. Regem ut parentem, si bonus est, amare: si malus est, ex Divinæ voluntatis decreto ferre debemus. Quid si Religionem ipsam expugnet, ferro sæviat, rursus ad Martyrium fideles vocet? quantumvis hæretici reclamant, tamen si Evangelio acquiescere velimus, satius est, suso sanguine cælestem victoriam reportare, quam educto gladio Christianæ patientiæ famam lædere: Quam quidem nostram Sententiam improbare nemo potest, nisi qui Christi præ-

Sæc. XVII. præceptum simul & exemplum improbat.
 A. C. 1625. nisi Martyribus cum rebellare possent, m-
 desticæ gloriam eripiat, & crescenti Eccle-
 sicæ ignaviam exprobrare velit, quod numere
 fortior, ferrum Imperatoribus, quo se-
 viebant, non extorserit. Ea si quidem
 non Christianorum, sed hæreticorum con-
 tumacia, qui vel levissimo metu Religioni
 ad arma concurrunt, leges calcant, jura
 violant, & a Deo ordinatæ potestati, quæ
 possunt via resistunt.

Christus autem jam tum natus, im-
 nascens, immo antequam nasceretur, in
 edictum Cæsaris advolavit, neque deneg-
 vit obedientiam, cujus imperandi tradidit
 rat; sub ejus prætorum quamvis innocens ac-
 cusari non erubuit: judicium quantumvis
 iniquum patienter tulit, vim illatam, ere-
 cem oblatam, mortem denique non recusavit
 quamvis in manu Legionum Angelorum ad-
 essent: quamvis in sua morte videret in
 Christianorum omnium vitam, sententiam
 ferri. Ecclesicæ priscos Annales revolvit,
 parem in Apostolis, parem in discipulis
 patientiam invenietis, parem in Martyri-
 bus constantiam, cum jam late propagata
 fides esset ubique, qua patebat orbis Romæ
 nus, Christiani in carnificina crudelitate,
 ferro, flamma, belluis fidem probabant,
 atque patientiam: neque inter optimam
 Conscientiam, & iniquissimam fortunam
 constituti provocabant ad arma, quibus
 sumptis

Sæc. XVII.
A. C. 1625.

sumptis numero pares extitissent, & vir-
tute Superiores; cum *urbes, insulas, mu-
nicipia, castra ipsa, Senatum, forum im-
plevissent; & omnes tam libenter ad cæle-
stem victoriam per supplicia properarent.*

Quare alias leges, quam a Christiana
Disciplina profectas quæerunt, qui satius
esse putant rebellare, quam pati. Unde
novum jus e cælo defluxit, ut credant no-
bis licere, quod Apostolis & Martyribus
non licuit? An in fide propagata jus est,
quod in nascente, & jam adulta nefas fuit?
Nusquam Christianus aliud est: unum
Evangelium & idem Jesus; qui aliter sen-
tiunt, fidem in factionem convertunt, &
ex aliena crudelitate sibi Dominium & Glo-
riam quæerunt.

Neque tamen in gratiam Regum inju-
stam Dominationem adstruimus: a cujus
periculo tantum absumus, quantum dista-
mus a metu, sed fidei, Regi, veritati debi-
tum, & necessarium non denegamus testi-
monium. Atque adeo quæ sentimus: tanto
liberius profitemur, quia scimus sub quo
Rege vivamus; neque enim sumus ita rerum
nostrarum negligentes, ut ignoremus, quan-
topere Religionem colat: nec tam ingrati,
ut inficiemur eum esse talem, qui sinceram
pietatem vel sceptris suis anteponat.

Inde fit, ut cum quisque teneatur eum
imperii statum, in quo natus, colere, amare,
complecti, & ad eum non modo tuendum,
sed

Sæc. XVII. sed etiam amplificandum omni ope niti, cum
 A. C. 1625. a Deo præsertim ita sit institutum atque

imperatum: tantum abest, ut qui Catho-
 lici non tam videri volunt, quam esse, Re-
 gum dicta, facta, cogitata ad proprii
 sensus libidinem interpretentur, & quasi Cas-
 soria virgula notent; quin etiam ea votis
 promovere, atque alere gloria teneant.
 Cum enim Principum ingeniis præsentia
 adsit Divinæ bonitatis auxilium, quam
 privatis hominibus, non minorem injuriarum
 Deo faciunt, qui ei de Regibus judicandi
 potestatem, quam ipse sibi soli reser-
 vavit, præcipiunt, quam Regibus ipsis, qui se-
 lius Dei judicio subjacent. Quapropter
 David adulterio coinquinatus, & homici-
 dio; tamen se soli Deo peccavisse sustine-
 bat, quia Rex erat, & alium non time-
 bat; quia Rex erat, nullis ipse legibus
 tenebatur: quia liberi sunt Reges a cir-
 culis delictorum, neque ullis ad pœnam vo-
 cantur legibus, tuti imperii majestate. Ho-
 mini ergo non peccavit, cui non tenebatur
 obnoxius. Quis enim potest dicere Prin-
 cipi cur ita facis? Tamen iste Sycophanta,
 quo se Theologum probet, districtè in con-
 temptum Regis arguit, magisterialiter des-
 nit, affirmat audacter, probat insidiosè,
 calumniatur aperte, diabolice concludit.

Cum illud in Principatu beatissimum,
 quod nihil cogi possit; tum illud certe
 maximum, quod penes eum pacis bellique
 pote-

potestas sit. Ejus est enim legem ferre, Sæc. XVII.
 ut cui rerum iudicium cælitus datum, sub- A. C. 1625.
 ditis obsequii Gloria relicta sit, nam in
 civili disciplina, sicut in cæteris artibus,
 aliquid esse primum expedit, ad cuius nu-
 tum reliqua moveantur, atque consistant.
 Et nisi Cardinibus illis Scientiarum, quæ
 principia vocantur, consensus accedat, nec
 veritas inquiri, nec falsitas dignosci, nec
 ulla disceptatio convenienter institui potest;
 aliquam esse regulam oportet, ad quam cæ-
 terarum rerum, quæ in compagem coeunt,
 reſtitudo probetur, aut pravitas corriga-
 tur. Ita naturalis ordo mortalium paci
 accommodatus hoc postulat, ut suscipiendi
 belli authoritas penes Principes sit: qui non
 liberi solum impedimentis omnibus, sed
 Domini rerum temporumque, trahunt Con-
 siliis cuncta, non sequuntur. Eorum vero
 Consilia explorare, temeritatis; eventulare,
 perfidice: reprehendere perduellionis est in-
 tolerandæ: neque enim aliter imperii vis
 constare potest, quam si uni ratio reddatur.
 Ut enim pretiosa unguenta si alienum
 aerem admittunt, proprias vires amittunt;
 ita Regum Consilia, quæ apud Hebræos,
 arcana dicuntur, si populo innotescant,
 quod antea erant, hoc ipso esse desinunt,
 quod innotescant. Quare Regum Sapien-
 tissimus monet, ne largius vinum Principi-
 bus propinetur, ne forte quod in Consilio
 prudenter statutum est, in convivio per-
 Hist. Eccles. Tom. LVIII. U ebrie-

Sæc. XVII. ebrietatem evulgetur. Romanos Imperatores
 A. C. 1625. res legimus, Sphingem in annulo, Minotaurum
 in militaribus signis habuisse, ut pacis bellique Consilia in occulto esse debere significarent. Tamen quamvis Regum corda sint inscrutabilia, quamvis Scrutator Majestatis opprimendus sit a Gloria (illud fatuus qui non potest diligere nisi quod sibi placet, extraneus ille, cui nihil arcani pertinere debet perfractis pudoris & reverentia claustris in arcanum Regis irrumpit) Societatem cum Venetis & Sabaudis initium scelus vocat, auxilium Rhætis contra Vindelinos datum, Latrocinium, fœdus cum ceteris Principibus, quo possit injusta quorundam Dominatio reprimi, inexcusabile crimen. Quibus breviter respondendum fuerat, Regem Societatem iniisse, quia placuit, quia licuit; bellum suscepisse, quia justum est, vel potius justum esse, quia suscepit: hæc inquam, erant respondenda, nisi singula percurrendo hominis improbitatem, & Regis æquitatem apertius innotescere posse judicaremus. Quid enim est, quod in Republica Veneta reprehendi jure possit? An fides? Catholica est. An fœdus? jam tot Sæculis contractum commodo nostro, nobis Christiani tranquillitati profuit. Amplissimo Senatui, apud quem insucata pietas sibi domicilium constituit, partim atheismum exprobrat, partim male inter se consentientium dissidia mentitur, meliorem

partem a majori victam insidiosè subjicit, **Sæc. XVII.**
Discordicè pomum miserat, si fœminas **A. C. 1625.**
invenisset.

Quod in Sabaudi fœdere reprehendat,
nec ipse satis verisimiliter comminisci pot-
est. Quæ tandem injuria, si clienti pro-
pinquo, amico fratri adversus Genuenses,
Regni Desertores, qui etiam Lutherano-
rum auxilia convocarunt, debitum & ex-
pectatum præstamus auxilium? Itane vero
Rex, quem tot populi firmissimum esse Sa-
lutis suæ præsidium statuerunt; ad cujus
fidem tanquam ad tutissimum in ceruminis
portum, vitam, fortunasque detulerunt,
inermis, supinus, decussatis manibus, So-
cius injuriam fieri, eorum jura invadi,
expugnari, profligari contemplantur, &
in alieno damno suum periculum confide-
rabit? Diripiantur urbes, vicinorum in-
cendiis Provinciæ nostræ colliceant, au-
diamus e proximis urbibus cadentium fra-
gorem tectorum, fœminarum ululatus, per-
euntium gemitus, defluat in ripas nostras
effusus sociorum sanguis, volitet hostis in
propinquo, & patientiæ nostræ ferociter
insultet, interim cessabimus otiosi. tam de
sociali Salute, quam de proprio discrimine
securi: neque manum tollere, neque pedem
movere fas erit. ne tam pestilentis Theo-
logiæ Commentatores oblatrent? Quod ad
Valltelinos spectat, cum Rex hæreticorum
factionem in Aquitania profligaret armis;

U 2

neque

Sæc. XVII. A. C. 1625. neque magis imperium suum quam Romanam fidem stabiliret; Vallteli a Rhaetis quorum ditioni suberant, defecerunt, tamquam nefaricæ perduellionis in exterorum armis præsidium adversus Dominos suos invenerunt. Rhaeti pro veteri Societate, quam tot ante Sæculis habent, Regis Christianissimi auxilium implorant; quid æquius fuit, quam sociis laborantibus, de ditione, de Salute periclitantibus contra Desertores opitulari? Cumque res eo devenisset, ut neque Conscientiæ suæ nocere, nec ei, quam parentis loco colit, displicere vellet, totius Regni, omniumque Ordinum Principes, & e nostris Comitibus delectos, non magis in Regem fide, quam in fidem pietate conspicuos, convocavit, ut quid de Valltelinis agendum salva Conscientia videretur, Consilium darent. Ibi statutum fuit, & decretum, liberum & integrum esse Regem Christianissimo, immo & debere Sociis suis atque fœderatis (nempe Rhaetis) contra rebelles (id est Valltelinos) auxilium ferre.

Quid ergo est, quod Cælum ac terras misceant; minas intentent, convitia (alio excessit animis reverentia) in Regiam Majestatem evomant? quod scilicet cum Calvinisticis Principibus fœdus jam antea contractum pepigerit, eo ipso tempore, quo Catholicæ Principes nobis infestis, cum Lutheranis Societatem inierunt? Nec non ex ea

quam cum Turcis pacem habemus potius, **Sæc. XVII.**
 quam Societatem, invidiam Regi Regnoque **A. C. 1625.**
 faciunt? Equidem eorum Sententiæ liben-

ter accederemus, si cum exteris, eo fine So-
 cietas iniretur; non ut afflictis, miseris,
 exulibus Principibus, quæ a Deo accepe-
 rant, imperia restituantur, aut conserven-
 tur; non ut quorundam libido, quos ni-
 mia felicitas avidos facit, ab alieni domi-
 natione imperii summoveatur: Libenter in-
 quam, iis assentiremur, si eo consilio Socie-
 tas inita fuisset, ut fides pereat, regnet
 hæresis. Quam quidem esse Principis nostri
 mentem, tantum abest a suspitione, quan-
 tum a veritate: nihilominus tamen id ejus
 esse Consilium quam magni velint emisse,
 quos ille terra marique tot annos in oppidis,
 & arcibus circumfuso milite tanquam pla-
 gis inclusos cum inedia luctantes tenet. Ut
 autem temerariam, ne dicamus Hæreticam,
 opinionem illam enervemus, quæ non tam
 Catholicis ad tutelam, quam hæreticis ad
 rebellionem accomodata est, qua volunt,
 cum diversæ Religionis hominibus nullam
 Principi Societatem ineundam; nonne con-
 stat vel ex ipso Sacrarum paginarum testi-
 monio, Principes, licet infideles (& con-
 sequenter Hæreticos) legitimos esse? ac
 proinde cum his, tanquam legitimis Socie-
 tatem, & amicitiam contrahi posse? certe
 Abrahamus cum Abimelech infideli Socie-
 tatem pro se suisque pepigit, Loth cum So-

Sæc. XVII. domæ Regibus pacto fœdere copias, con-
 A. C. 1625. liaque conjunxit: Jacob Societatem immo
 Et affinitatem Laban idololatræ concupivit:
 Heber cum infideli Jabin, David & Salomon cum Ægyptiis, Tyriisque Regibus,
 Machabæi cum Romanis & Lacedæmoniis
 fœdus percusserunt: neque tamen apud
 sacros codices reprehenduntur. At vero
 Saphat, cujus exemplum attulerunt, ob-
 gatur quidem, quod cum impiis Regibus
 inita Societate bellum injustum quamvis
 infidelibus intulisset. Ut tamen intelligamus
 non belli Societatem, sed armorum injus-
 tiam damnari, nemo eidem crimini vertit
 quod cum Joram nefario Principe, De
 hoste insensissimo, contra Moabitas con-
 rasset. Quibus itaque non placet factum
 cum hæreticis idem, tot Patriarchas &
 Prophetas arguant, necesse est, atque adeo
 Pontifices Maximos, quorum Sanctitas
 supra licentiam calumniæ, fides extra
 periculum erroris: Pontifices inquam Max-
 mos, quod interdum ita postulante Chris-
 tianæ Reipublicæ statu, cum infidelibus
 pacem inierint, & Societatem: Quin &
 ipsum audacter Christum increparent, quod
 inter dapum lautitias, & profusam
 quentorum fragrantiam, publicanis, &
 peccatoribus in mensa Socius semina Divi-
 næ veritatis immitteret. Certe dum Chris-
 tianus orbis sub Imperatorum crudelitate
 gemeret, plerique ejusdem victoriæ manum

in prælio commodabant, *cujus immanitati* Sæc. XVII.
cervicem in Tribunali minime subduxissent. A. C. 1625.

Romani in Parthos, Christiani in Christianos sub infensis nomini Christiano ducibus militabant, quippe & vere putabant aliam esse vim Religionis, aliam Imperii: neque credebant se displicere Christo, si quæ ipse Cæsaribus reddi jussisset, redderentur. Ita Valentinianus cum Gottis, Theodosius cum Arrianis amicitiam contraxit. Certe Constantinus, cognomento Magnus, Religione major, Ethnicos in exercitu suo milites non exauthoravit, a Consilio non repulit, a Senatu non summovit, Romanis Cæremoniis, quas improbabat, non negavit impensas, & per omnes vias ceteræ nobis lætum secutus Senatum vidit placido ore delubra, legit inscripta fastigiis Deorum nomina, percunctatus est Templorum Origines: cumque ab impia religione abhorreret, impiorum familiaritatem, Societatem, arma, Consilia non recusavit. Quare si tot Sanctissimorum Virorum exemplo, cum infidelibus Societas licita sit, quam Rex cum Anglis jam tot annos corroboratam de novo confirmavit, eo certe nomine videtur esse laudanda, quod qui locis in illis antea vexabantur Catholici, Societatis nostræ beneficio tractari cæperint humanius; nam ut de Batavis fileamus, quorum fœdus a prudentissimis Regibus magno Gallicæ commodo fuit institutum; quis est adeo hospes in Gal-
 lia,

Sæc. XVII. *lia*, vel potius in Europa, qui nesciat non
 A. C. 1625, alio sine cum Britanno pactas esse nuptias,
 quam ut Catholicis, qui abessent, facilius
 in patriam reditus esset; qui adessent, se-
 curior Religioni Libertas? Sed ut aliqui
 adversario concedamus, supponamus id fo-
 Edum politica ratione, quæ certe maximam
 in Imperiis pondus habet, potius quam Co-
 tholicæ Religionis amore (quem esse singu-
 larem in Rege nostro etiam hostes vel in-
 fatebuntur) non possunt tamen id jure re-
 prehendere, quod tam multorum, quæ de-
 tulimus exemplorum autoritate confir-
 tur. Quantam ergo faciunt injuriam filii,
 qui eam salvam esse non putant, nisi Re-
 gum jus pereat, Et gentium jura subver-
 tantur? Satis ipsa suis, id est, veris au-
 xiliis tutæ, præstigijs mendacijs, quæ so-
 lam veritatem colit, non eget. Itaque non
 videmus, cur si licet Christianis habere de-
 ces infideles adversus Christianos: iudicium
 non liceat Hæreticos habere Socios contra
 hostes.

Sed bellum, ajunt, quod Rex suscipit
 injustum est, quia non habet jurisdictionem
 in Cæsarem: ideo non potest dicere: Tu
 Cæsar morere, tu Palatine regna: o insana
 mentis Theologum: Dum Rex a Cæsare
 dissentit, dum fœderatis auxiliares copias
 mittit; bellum est injustum, quia in Cæsare
 rem jurisdictionem non habet, in quem
 jurisdictionem haberet, non tam bellum,
 quam

quam castigatio quam iudicium foret: *At Sæc. XVII. A. C. 1625.*
 injustum est, quod ad restituendum Hæreticum Principem (adde etiam infidelem) susceptum sit. Infidelis sit, dummodo legitimus: Infidelem non probamus, legitimum tuemur: Hæreticus est, sed a Deo constitutus, a quo potestas omnis data est: Hæreticum execramur, sed Principem defendimus: quem Deus instituit, restituere conamur: Extorrem alieni laris, & quod infelicissimum est, e summa felicitate, non tam sua culpa, quam hostium acerbitate precipitatum, in sinum nostrum confugientem admittimus, opem implorantem auxilio levamus. Quid aliud agimus? quam dum in unius hominis calamitate misericordiam exercemus, conditionis humanæ recordamur? Quæ est ista adversariorum immunitas, ut quem miserrimum effecerunt, miserabilem tamen videri nolint? si nobis creditis, in hujus exemplo causam nostram agi, & in omnes Reges sententiam ferri putabamus. Nam si Catholicis Hæreticos Principes exterminare liceat, idem sibi licere contra Catholicos Reges Hæretici præsumunt: Religio quidem, & Imperii dignitas mutua sese tuentur ope, & in pari consensu optabilem concentum pariunt; tamen utraque suum jus obtinet, utraque suos terminos distinctos habet: nec Imperio violare Religionem, nec Religionem Imperium abrogare licet.

Sæc. XVII cet. Hæc qui negaverit, Christo hæresis
 A. C. 1625 imputet, qui jubet, reddantur Cæsari,
 quæ sunt Cæsaris, & quæ sunt Dei,
 Deo. Ex his vel ipsa luce meridiæ
 clarius intelligi potest, falso Christianissimi
 Regis Consilium insimulari, quasi Hære-
 tiorum consiliis in fidei perniciem ac-
 quiescat. Nam Reginam matrem, quæ
 est adeo frontis ejuratæ, qui vel ejus vi-
 tuperare Sapientiam audeat, aut pietatem
 in dubium revocare possit? Quæ quondam
 invictissimi Regis Conjux, ejus Eclipsæ
 sua luce reparavit; Ludovici Justæ pe-
 rens teneram ejus ætatem ab omni tutæ
 discrimine fovit: Denique tam multiplici
 prole sæcunda, effecit, ut quibus antea
 contemptui propter Regum orbitatem ex-
 titeramus, nunc etiam invidia digni ve-
 deamur.

Illustrissimum Cardinalem a Ruspe-
 calda, qui antiquorum Patrum mores in-
 nocentia, severitatem austeritate, purita-
 tem integritate vel imitetur, vel antec-
 dat: qui nihil in vita nisi laudandum, aut
 fecit, aut dixit, ac ne sensu quidem in-
 pietatis arguant necesse est, qui Regi
 Consilium Hæreticis favere commisit
 tur. Illustrissimum Cardinalem de Richelieu,
 in quem unum præsertim scilicet
 convertuntur, negare saltem non possunt
 eum esse Theologiæ studio præcipuum: in
 qua vel primis adolescentiæ annis ad mi-
 rarum

raculum excelluit; Pietate clarissimum, ut Sæc. XVII. qui doctissimis libris in lucem editis, Hæ- A. C. 1625. reticorum opiniones non sine maximo fructu consutaverit: Consilio providum, ut cui celeberrimæ illius victoriæ navalis, quam de perduellibus reportavimus, momenta causasque, qua valet Divina solertia, contulerit: cum nulla ex parte caninum dentem quo pruriunt, ejus innocentie queant insigere, hoc unum exprobrant callidum nimis & perspicacem, qui suos sensus abscondat, alienos detegat. Tandem gratulamur Gallicæ, gratulamur tibi Cardinalis illustrissime, cujus incomparabilis Sapientia factum est, ut qui se solos sapere putabant, qui nos antea moribus leves, cultu barbaros, consilio stolidos existimabant; nunc quæ tua gloria est, & fructus noster, profundioris cogitationis, & abstrusioris prudentiæ damnent.

Amplissimum autem Cancellarium ab omni maledicentiæ Licentia tutum esse decebat, vel ob hoc unum, quod omnia incrementa fortune virtuti propriæ debet: atque adeo in tantum laudandus, in quantum virtus intelligi potest. Marescallus de Schomberg hæreticis favebit, contra quos præcipuus belli author non extitit solum, sed etiam periculosissimam tormentorum præfecturam administravit, totiesque in manifestum capitis periculum descendit, ut etiam ducem de Mayenne, quem

Sæc. XVII. quem suum hæretici lanium nuncupabant,
 A. C. 1625 manu prehensum teneret, cum funesto plumbæ glandis verbere, maximo nostro dolore, maxima hostium Lætitia, transfusus occubuit?

Tot Galliæ lumina, tot nobilitatè conspicui, tot eruditione præstantes, tot pietate clari, tot rerum usu docti, tot pietate amanti, Regiæ Majestatis obsequantissimi, hæreticos rebelles, quos armis destruunt, consiliis astruent: quam in regno nostro ferro flammaque prosequuntur hæresin, in aliena ditione, suis opibus, suo damno confirmabunt hostilem impudentiam, quæ tantam audeat innocentiam culpæ? Inanes male feriatorum hominum cogitationes, qui credant eam esse nostrum omnium cæcitatem, ut tam aperte calumniæ consentiri, eam perverstitatem, ut adeo falsis, Et in perniciem totius Reipublicæ Christianæ concinnatis argumentis commoveri possimus.

Sed quid mirum, si Religiosissimi Principis Consilium insectantur? cum Regi nostro Ludovico semper invicto, sine simulatione pio, sine fastu gravi, sine austeritate severo, sine blanditiis benigno, sine ambitione magnanimo, sine astu prudenti, ipso etiam momento quo tormentis Hæreticorum propugnacula quatit, audent Hæreticos propugnationem objicere? bellum adeo difficile contra factiones Hæreticorum suscipere

suscepit, ut quos invidi Reges minime la- Sæc. XVII.
 cessendos duxerant, quos Prudentia & in A. C. 1625.
 Religionem pietate præstantes viri armis
 subigi posse negarant, mirabili constantia,
 felicitate incredibili obsederit, expugnarit,
 domuerit. Ergo dum Rex Christianissi-
 mus hæreticos impugnat, hæresi favet;
 dum eam exterminare finibus regni con-
 tendit, aliis in regionibus eam propagare
 laborabat: O ingratum civem! o insulsum
 Theologum, qui profligatæ hæresi tanto-
 pere favet, ut expugnatorem ejus impu-
 gnet! ergo dum Rex neglectis Aulæ deli-
 ctiis in exercitu suos ad laborem non tam
 imperio, quam exemplo provocat, dum
 vigilat in castris, dum pugnat in acie,
 periclitatur in aggere, dum hæreticas ar-
 ces expugnat, urbes diruit, copias disti-
 pat, Ecclesiis Sacerdotes, Sacerdotibus
 Ecclesias restituit, exulemque Religionem
 postliminio tot in oppida, tot in Provin-
 cias revocat, & quasi prehensam manu
 reducit, scelerata nefariorum hominum li-
 centia, & seditiosis hostium libellis fiet,
 ut nihil aliud ex tot laboribus, & peri-
 culis, quam apud exteros invidiam, apud
 suos contemptum, apud omnes insaniam,
 & in se festinatæ Senectutis insignia con-
 sequatur? Et tamen parum erat tam in-
 signi pietate, tam multis laboribus par-
 tam gloriam eripere, nisi tantæ innocen-
 tiæ tacite periculum minitarentur, non
 ab

Sæc. XVII. A. C. 1625 ab hæreticis, quos impugnat, sed a Catholicis, quorum securitati pervigil exercebat. Nam quo fine, qua mente, fatalem Gallicæ, funestam orbi, omnibus bonis execrandam Henrici semper magni, eadem, in medium adducunt? nisi ut Regicidis stimulos, Regi terrorem addant? ut quod in Patrem crudelissime patratum, in se quoque fieri posse pertimescat Filius? cur inquam illam communem bonorum omnium calamitatem revocant? nisi ut sædi spectaculi memoria cicatricem jam tum Successoris felicitate coalescentem exulcerent; & in dolore nostro lætitiâ captent, qui ante forsitan in publica clade risum non tenuerant? feros Leones dices, qui capto & devorata victima hærentem adhuc restibus cruorem lambunt, & præteritis crudelitatis gaudia taciti repetunt. Neque tantum (Deum immortalem) cordibus tam horrendæ memoriæ refricant, sed etiam qua sunt impudentia, justo Dei iudicio illatam esse proclamant, atque ita eandem defendunt, cujus justam esse causam contendunt, simulque suam in nos hostilem voluntatem manifeste produnt, quam tam sceleratam manum Dei Justitia tribuunt. Quis enim potuisset tam atrocè parricidium defendere, nisi qui possit contemnere, quam nostrum omnium, quot

quot Ecclesiastici Ordinis sumus, pietatem Sæc. XVII.
 tuam prædicare, laudare Religionem: Se- A. C. 1625.
 curitatem procurare, cum in illa tuæ Ma-
 jestatis inauguratione nos inimicos futuros
 inimicis tuis promiserimus. Perge felici-
 ter, procede audacter, regna tranquille,
 Triumphas fortiter, ingruant hostes, con-
 tumelice sciant, blasphemi intonent: tibi ad
 salutem, ad victoriam, ad Triumphum vo-
 tis quam poterimus ardentissimis aditum pa-
 rabimus, assiduis precibus sollicitabimus,
 mittat tibi auxilium de Sancto, impleat om-
 nes petitiones tuas, memor sit omnis Sacri-
 ficii tui, omne Consilium tuum confirmet,
 ut quotquot imperio tuo subjacemur, late-
 mur in Salutari tuo, & in nomine Dei
 nostri, Regisque prosperitate, magnifice-
 mur. Quantum vero ad istos libellos atti-
 net, placuit nobis omnibus tam impios, sce-
 leratos, & in perniciem totius Gallia con-
 cinnatos libros, nostra Sententia, & au-
 thoritate damnare. Eos itaque seditiosos,
 & plurima contra fidei puritatem & pacis
 tranquillitatem continentem, atque ita bonis
 omnibus execrandos & detestandos, dam-
 navimus, & damnamus. Datum Lute-
 tiæ Cleri Generalis Comitii, decimo ter-
 tio Decembris anno millesimo sexcentesimo
 vigesimo quinto.

De mandato Illustrissimorum, & Re-
 verendissimorum Cardinalium Archiepisco-
 porum,

Sæc. XVII. *porum, Episcoporum, totiusque cœtus*
 A. C. 1625. *Ecclesiastici in Comitibus Cleri*
Gallicæ constituti.

LEONARDUS de STAMPES
Episcopus Carnotensis

§. XCIII.

Comitia Sopronii in Hungaria
celebrata.

Carafa
Comm. de
Germ. Sacr.
pag. 207.
Orthel. ad
hunc ann.
pag. 108.
Brachel.
Hist. 1. 2.

Hoc anno res in Hungaria ad unam
 versæ Ecclesiæ, ac Religionis
 molumentum, necnon Domus Austriae
 cæ gloriam plurimum spectare vide-
 bantur; postquam enim Mense Martio
 Ferdinandum Cæsarem inter & Am-
 rathem IV. Turcarum Imperatorem
 cis foedera ad viginti omnino annos
 innovata fuerant, Cæsar ad diem de-
 cimam tertiam Octobris Hungariæ Or-
 dines ad comitia Sopronii habenda
 convocaverat, ut ibidem de variis Re-
 gni negotiis, ac præcipue de tollenda
 polygamia per Settariorum licentiam
 invalescente, necnon de Religionum
 dissidiis ageretur. Die igitur præsti-
 tuta Cæsar unacum Augustissima Con-
 juge, filiisque suis necnon cum Ca-
 rafa Nuntio Apostolico, Legatisque
 Hispano & Florentino urbem ingressus,
 a Pas-